

Bombatámadás és gyermek

Április 3-án, hétfőn reggel, vegyes érzésekkel eltelve keresték fel a gyermekek az iskolákat, hogy az iskolai év befejezése után még esedékes tanulmányi ügyeiket elintézzék. Már addig is sok zavart jelentett munkájukban a magyar rádiónak délelőttönként több ízben elhangzott légóhelyzetjelentése, hiszen sok iskola — megfelelő óvóhely hiányában — hazabocsátotta tanulóit. Ezek a végeredményben — hála Istennek — komoly légítámadásokkal nem járó riasztások is igen értékes tanulságokat jelentettek a gyermekekkel foglalkozkodó és a gyermekekre felügyelő nevelők számára, az igazi erőpróbára azonban először a nagyhét hétfőjének emlékeztető légítámadásakor került sor.

Meg kell állapítanunk, hogy azelőtt is csodálatos bátorságot és nyugalmat tanúsítottak a nagyobb csoportokban együtt lévő gyermekek, s tanítóik, tanáraik izgalomnak alig látták nyomát, félelemtől pedig szó sem volt. Igaz, hogy komoly légítámadásra március végéig nem is számítottak a gyermekek, de az a fegyelem és nyugalom, amelyet a különböző elővigyázatossági intézkedések fogantatása során elárultak, megnyugtatta a nevelőket, hogy a gyermekekkel komoly támadás esetén sem lesz baj, s nem kell tartani olyan pánikszerű jelenetektől, amelyeknek következményei kiszámíthatatlanok.

Az ellenséges gépek nagyhétfői támadása azután sok kérdésre adott választ s sok, a jövőben felhasználható tanulság levonására szolgált jó alkalmul. Az alábbiakban a bombatámadás középpontjába került Ferencváros egyik középfoku iskolájában szerzett tapasztalataimról számolok be.

Amikor a rádió légi veszélyt jelzett, a tanulók jórésze már eltávozott az iskolából, de kb. 200 tanuló ott talált a riasztás. Mindenki sejtette, hogy ezuttal nem a megszokott és végül komoly baj nélkül végződő berepülésről van szó. Már amikor a tanulók megtudták, hogy az iskolai év április elsejével befejeződik, általános volt közöttük a vélemény, hogy házának is belekerült a viharzónába, s ezentul a riasztás esetleg a legkomolyabb légítámadások bevezetője lesz. Kétségtelen, hogy aki az iskolai év bezárását elrendelte, nemcsak számolt a külpolitikai és katonai helyzettel, hanem komoly szímmal is rendelkezik. Már két nap mulva hullottak a bombák, s azután komoly iskolai munkáról már szó sem lehetett volna.

A nagyhétfői szirénabugás elhangzása után mindenki, tanár és tanítvány egyaránt érezte, hogy élete egyik legnagyobb eseménye, élménye előtt áll. A perc komolyságához mértén példás volt a tanulók fegyelme és öntevékenysége. Igaz, mindnyájan jól ismerték a tennivalókat, az elmélyült légó-előkészülés eredményeképpen másodpercek alatt kézbe kerültek a sapkák, kabátok és táskák. Még hallatszottak a szirénabugás utolsó hangfoszlányai, s máris a korszerűen megépített iskolai óvóhely kijelölt termeiben helyezkedtek el a gyermekek. A különféle légószolgálatokra kiképzett tanulók elfoglalták helyüket. Izgalomnak, idegeskedésnek, szorongásnak nyoma sem volt. Az egyik gyermek könyvet vett elő, mások társasjátékokat játszottak vagy csendben katonadolgát dudolgattak. Közben a főváros fölé boruló égen lejátszódó félelmetes játék hangjai mind erősebben hallatszottak. A gyermekek szakértelemmel közölték egymással, hogy géppuska vagy légelhárító ágyú lövedéke robbanásának hangja szűrődik-e be az óvóhelyre, de ugyanilyen szakértelemmel nyilvánították véleményüket a mind közelebb lecsapódó bombák robbanásáról is. Akadt gyermek, aki illő komolysággal még a bombák ürméretére vonatkozó véleményét is kifejtette, s természetes, hogy az ilyen „szak-

értői” véleményt vita is követte. Néhány gyermek teljes nyugalommal fogyasztotta el tízóraiját, több futballrajongó pedig a Ferencváros FC legutóbbi mérkőzéséről csevegett. Beszélgetésükbe a többi gyermek is beleszólt. Nem tetszett nekik a népszerű csapat vasárnapi játéka. Közben hullottak a bombák.

A hamarosan kialakult „szórakozási” csoportok kedvteléseit váratlan esemény zavarta meg: kialudtak a lámpák. Mind erősebbé vált a robbanás zaja, s néhanéha a szék is mozgott alattunk. Talán éppen akkor estek a bombák a közelünkben lévő Márton-utca... Zseblámpámmal világítottam körül abban a hiszemben, hogy egyik-másik gyermek megijedt. Szó sem volt ijedelemről. A gyermekek gyorsan alkalmazkodtak a megváltozott helyzethez: egyesek anekdotákat meséltek, az egyik gyermek a góllövés fortélyait fetjegette, egy másik szájharmonikán játszott s néhányan halál-kísérték a játékát. Mondhatom, valamennyien meggyőződéssel vallottuk, hogy a szájharmonika a legökéletesebb hangszer...

A jó hangulatot azonban elrontották — a felnőttek. Az egyik, óvóhelyünkre került nő elájult, egy másik szivrohamot kapott. Érdekes, hogy a gyermekek jó hangulata percek alatt visszatért, pedig közben kívülről már jelentések érkeztek a támadás pusztításairól. Semmi jele sem mutatkozott a félelemnek, inkább arra gondolt minden gyermek, hogyan fog ő segíteni, ha a támadást lefújják.

Ez is elkövetkezett. És elkövetkezett életünknek legtanulságosabb élménye is. Meggyőződtem arról, hogy a gyermekek lelkében erősen él a bajtársiasság, egymás iránti szeretet és aggodás. Először nem önmagukra gondoltak. Amikor felvonultunk az óvóhelyről, körülvettek tanítványaim, s aggodva érdeklődtek: mi van azokkal a társaikkal, akik hazaindultak, de nem érhetek haza. Ezek többnyire pestszenterzsébeti gyermekek. Csak napok múlva tudtuk meg, hogy egyeseket a ferencvárosi pályaudvar, másokat a külsőferencvárosi gyártelepek környékén ért a riadó. Néhány tanulóm sorsáról még maig sem hallottam hirt, akikről azonban hallottam, valamennyien pompásan viselkedtek. Az egyik gyermek például a legjobban támadott gyártelep udvarán hasalt a földre. Körülötte robbantak a bombák, neki azonban csak ez volt a megjegyzése: „A nagy szél majdnem fölkapott a földről.” Amikor szülei elmesélik ismerőseiknek a tizenkétéves fiucska élményeit, mindig tiltakozik, s hangoztatja, hogy „komoly férfi” nem könnyen ijed meg, no meg azután „a háboruban veszedelmek is érik az embert.”

Miért mondtam el én mindezt? Azért, kedves felnőttek, hogy tanuljunk — a gyermekektől. Tanuljunk tőlük nyugalmat, fegyelmet. Ők legalábbis azt várják tőlünk, hogy veszedelemben ne veszítsük el a fejünket, mert hiszen nem segítünk magunkon, ha idegeskedünk, félünk. Azt várják tőlünk, hogy jó példát mutassunk nekik. Istentől függ sorsunk, de Isten inkább azt segíti, aki okosan, bölcsen alkalmazkodik a helyzethez s felesleges idegeskedéssel nem bénítja meg akaraterejét, elhatározókéességét. Jőmagam még valamit tanultam a gyermekektől: minél inkább nő a veszély, annál többet ér a derűs kedély. Egy-egy jó tréfa, szellemes mondás az óvóhelyen visszaadja az önbizalmat és erősíti bennünk a hitet, hogy nem esik bántódásunk.

Mindig vallottam, hogy mindenkitől és mindig lehet tanulni. A terrortámadások arra tanítottak, hogy a legelsőrendűbb tanítónk a gyermek, akit jogosan tartunk a szebb magyar jövő zálogának.

RÉHELYI OSZKÁR